

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Професійна самоактуалізація майбутнього психолога

Виконав: студент 4 курсу,
групи ПП-41, напряму підготовки
6.030103 «Практична психологія»

Фехтел К. В.

Керівник: Барчій М. С.

Рецензент: Товканець Г.В.

Мукачево - 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	
1.1. Теоретичні підходи до вивчення проблеми професійної самоактуалізації.....	6
1.2. Особливості професійної самоактуалізації психолога	11
1.3. Система психолого-педагогічного супроводу самоактуалізації майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	18
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	
2.1. Організація і процедура дослідження.....	27
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	30
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Особливості суспільного розвитку українського сьогодення визначають високі вимоги до фахівців. В умовах ринку праці і новітніх технологій необхідні компетентні фахівці, які володіють сукупністю професійних знань, практичних умінь і навичок, виявляють здатність постійно працювати над собою, прагнення максимально реалізуватися і приносити користь суспільству.

Важливу роль в становленні фахівця відіграє професійна освіта, яка на сьогоднішній день повинна здійснюватися не тільки в межах гностичного підходу, основне завдання якого формування у студентів міцних науково-предметних знань, але й створювати умови для становлення творчої особистості майбутнього фахівця. Особливо це важливо для підготовки майбутнього психолога, оскільки на сьогодні виробляється нове уявлення про фахівця-психолога як про гнучку особистість, що постійно розвивається, основним покликанням якої є не тільки вміння професійно грамотно вирішувати проблеми інших людей, але й вміння вирішувати власні проблеми, розкрити свій потенціал і прагнути до самоактуалізації як унікальної цілісності та невід'ємної умови досягнення успіху у житті. Поняття «самоактуалізація» означає стійкі позитивні зміни в особистості, реалізацію її природного потенціалу: прагнення людини стати такою, якою вона може стати (А. Маслоу); силу, яка змушує людину розвиватися на найрізноманітніших рівнях — від оволодіння моторними навичками до вищих творчих злетів (К. Роджерс); повну реалізацію справжніх можливостей (К. Хорні). Самоактуалізацію розглядають як багатомірний феномен, що охоплює всебічний і безперервний розвиток творчого та духовного потенціалу людини, максимальну реалізацію її можливостей, адекватне сприйняття навколишнього світу і свого місця в ньому, багатство емоційного й духовного життя, високий рівень фізичного здоров'я та моральності (Л.Я. Гозман, М.В. Кроз, М.В. Латинська).

Особливої уваги заслуговує розгляд проблеми самоактуалізації у професійному контексті, адже самоактуалізація у обраній професії для багатьох стає провідним її способом. Дослідження у цій сфері студентів-психологів викликає особливу увагу, тому що саме в цей період, період навчання, закладаються основи майбутньої професії. Професійне становлення психолога – складний, неперервний процес «проектування» особистості. Навчаючи людей самостійно вирішувати свої проблеми, психолог піднімає суспільну свідомість на новий рівень; він використовує свої професійні і особистісні можливості, щоб впливати на ріст самосвідомості конкретної особистості. Виконати цю місію може тільки особистісно зріла людина, внутрішньо і професійно підготовлена до вирішення завдань, які стоять перед нею. Особистісна зрілість проявляється у вмінні поєднувати, співвідносити свої індивідуальні особливості, статусні та вікові можливості та набуті знання з вимогами суспільства та оточуючих.

Актуальність дослідження проблеми самоактуалізації особистості на етапі її професійного становлення є незаперечною, що й обумовило вибір теми дипломного дослідження: «Самоактуалізація майбутнього педагога в процесі первинної професіоналізації».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні процесу самоактуалізації особистості студентів.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати наукові підходи до вивчення проблеми самоактуалізації особистості студента та особливості професійної самоактуалізації психолога
- 2) охарактеризувати систему психолого-педагогічного супроводу самоактуалізації майбутніх психологів у процесі професійної підготовки;
- 3) провести емпіричне дослідження та проаналізувати результати.

Об'єкт дослідження - самоактуалізація особистості студента.

Предмет дослідження - психологічні особливості процесу самоактуалізації особистості майбутніх психологів.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувались аналіз науково-теоретичних джерел з проблеми дослідження, систематизація та узагальнення отриманої інформації; психодіагностичні методики : самоактуалізаційний тест (САТ) (Ю.Є. Альошина, Л.Я. Гозман, М.В. Загика і М.В. Кроз), тест-опитувальник «Самовідношення» - В.В. Столін, С.Р. Пантелєєв, тест смисложиттєвих орієнтацій Д.О. Леонтєєва, морфологічний тест життєвих цінностей (В.Ф. Сопов, Л.В. Карпушина), методи математичної обробки даних.

База дослідження. Дослідження проводилось на базі Мукачівського державного університету зі студентами 2 та 4 курсу гуманітарного факультету спеціальності «Психологія». Вибірка досліджуваних – 40 осіб.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у дослідженні результати можуть бути використані для вдосконалення навчально-виховного процесу закладів вищої освіти при підготовці майбутніх психологів.

ВИСНОВКИ

В результаті теоретичного та емпіричного дослідження проблеми професійної самоактуалізації майбутніх психологів зроблено наступні висновки.

Професійна самоактуалізація - складний, багаторівневий процес спрямованого прогресивного професійного розвитку зрілої особистості, який характеризується реалізацією особистісно-професійного потенціалу, що надає особистості можливість досягнути найвищого рівня – професійного «акме».

Аналіз наукової літератури дозволив визначити три провідні підходи до вивчення процесу самоактуалізації в професійній діяльності: суб'єктно-діяльнісний, особистісно-розвиваючий та акмеологічний.

За суб'єктно-діялісним підходом ключове значення в процесі професійної самоактуалізації приділяється активності особистості, здатності до саморегуляції, змінам у мотиваційній сфері особистості, які впливають на формування життєвої стратегії (шляхом формування відповідної потреби), спрямованої на реалізацію себе у професійній діяльності шляхом свідомого вибору цілей та стратегій поведінки, орієнтованих на досягнення мети професійної діяльності.

В основу *суб'єктивно-розвиваючого підходу* покладена ідея розвитку особистості. Базуючись на особистісно-орієнтовному підході, дослідники розглядають процес самоактуалізації особистості як постійні зміни глибинних особистісних характеристик.

Особистісно-професійний розвиток особистості розглядається в акмеології як процес розвитку особистості, орієнтований на високий рівень професіоналізму і професійні досягнення, що здійснюється за допомогою навчання і саморозвитку, професійної діяльності і професійних взаємодій.

М.Г. Ткалич відзначає тісний зв'язок професійної самоактуалізації із вирішенням особистісних протиріч, зі зміною мотиваційної сфери, з появою внутрішньої потреби у формуванні певної професійної стратегії, плануванні професійної кар'єри. Самоактуалізація в професійній сфері також тісно пов'язана з питаннями соціального призначення, професійного зростання, використання права на творчість

Аналіз проблеми професійного зростання особистості у галузі практичної психології знаходить низку специфічних особливостей цього процесу. Відзначають тісний взаємозв'язок і взаємозалежність «професійних» та «особистісних» якостей професіонала. Особистість професіонала розглядають як основний інструмент професійної діяльності.

З метою профвідбору шкільних психологів Н.В. Пророк пропонує використовувати модель, яка містить такі основні вимоги до індивідуально-психологічних та особистісних якостей майбутніх фахівців: гуманістичну спрямованість особистості; свідоме й несвідоме прагнення до надання допомоги людям; інтерес до людини, її внутрішнього світу як предмету пізнання й перетворення; любов до людей, толерантність. Також, на думку автора, психолог-практик повинен відрізнятися яскраво вираженою мотивацією

вдосконалення, самовдосконалення та професійного зростання, постійним розширенням спектру цілей і мотивів професійної діяльності, збагаченням «Я-концепції».

О.О. Бодальов визначає три рівні професійного розвитку особистості практичного психолога. Для високого, творчого рівня є характерним широкий світогляд, високий рівень теоретичних знань, усвідомлення значущості психологічної допомоги, уміння творчо застосовувати різні психотехнології, передбачати наслідки впливу. Середній, аналітичний рівень представлено такими характеристиками як: достатній психологічний світогляд, володіння спеціальною термінологією, усвідомлення значущості психологічної

допомоги та підтримки. Водночас, спостерігаємо однобічний характер оцінювання ситуацій клієнтів, володіння технологіями, побудованими на чіткому алгоритмі,

копіювання зразків інших без власних творчих проявів. Низький, ригідний рівень проявляється в недостатньому психологічному світогляді, володінні обмеженою кількістю психологічних понять.

Психолого-педагогічний супровід - цілісна, системно-організована діяльність, що забезпечує створення в межах закладу вищої освіти комплексу соціально-психологічних і педагогічних умов для успішної навчально-професійної підготовки, розвитку та самоактуалізації особистості студента.

Основною метою супроводу є створення умов для прояву таких властивостей особистості студентів, які сприяють ефективній реалізації їх потенційних можливостей, особистісному зростанню. Шлях досягнення цієї мети полягає через організацію студентів на власне самовдосконалення за опосередкованої участі працівників вищого навчального закладу. Тільки діяльність самого студента розкриває його потенційні можливості й особистісні властивості. Основне завдання психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу полягає у створенні оптимальних умов для особистісного і професійного розвитку студентів.

Проведене емпіричне дослідження дозволяє нам зробити наступні висновки.

Випробовувані 2-го курсу більш здатні переживати справжній момент свого життя у всій його повноті, приймати себе, цілісно сприймати світ і людей. Також у них більш високий рівень самоприйняття, самовпевненості, однак ці компоненти потребують підкріплення позитивною думкою оточуючих про особистість випробовуваних. У цій вибірці більш виражений пріоритет сім'ї. Компоненти самоактуалізації показують більшу пов'язаність з ціннісною сферою сім'ї, а не професії, що свідчить про значущість цієї сфери. Компоненти самоактуалізації більш пов'язані у них зі смисложиттєвими та ціннісними орієнтаціями, тобто структура особистості гнучка.

Випробовувані 4-го курсу, менше розуміючи закономірності буття, більш прагнуть пізнати світ. Однак, на відміну 2-го курсу, вони менше проявляють інтерес до свого внутрішнього світу, менше розуміють себе, у них слабкіша сила волі. Аутосимпатія співвідноситься з прийняттям агресії, тобто їм може бути притаманна роздратованість. Вони менш схильні позитивно

думати про себе, ніж студенти 2-го курсу. Компоненти самоактуалізації показують більшу пов'язаність з ціннісною сферою професії, що свідчить про більшу значущість самореалізації у цій сфері. Компоненти самоактуалізації менш пов'язані у них зі смисложиттєвими та ціннісними орієнтаціями, тобто структура особистості більш стала і менш здатна до змін, ніж у випробовуваних молодшої вікової групи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці розвивальної програми особистісного та професійного розвитку майбутніх психологів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>